

Základy trestní odpovědnosti

Čin soudně trestný (ČST)

Čin fyzické osoby natolik společensky škodlivý, že jeho znaky uvádí (až) trestní zákon (subsidiarita trestní represe, 12/2); jiné zákony – nikoli trestní – by jej právě pro vyšší míru jeho společenské škodlivosti obsahovat nemohly;

Čin fyzické osoby trestem postihovaný výlučně soudem; nikoli např. správním orgánem;

ČST je chápán **formálně-materiálně**, vzhledem k jeho stránkám;

ČST má dvě stránky:

formální = znaky uvedené v TZ (ve skutkových podstatách) (12/1, 13/1 TrZ);

materiální = společenská škodlivost (12/2, 39/2 TrZ);

Základy TO

Kategorie ČST (kategorizace)

Trestný čin (TČ) = *zločin* + *přečin* (14/1 TrZ);
zvlášt' závažný zločin = podkategorie zločinu (14 odst. 3 TrZ);

Provinění (Prv) mladistvého = označení pro trestný čin spáchaný mladistvým (6/1 ZSM); není samostatnou, 3., kategorií TČ, PrV se dále nekategorizuje;

Čin jinak trestný

Čin fyzické osoby relativně, tj. konkrétně beztrestný, pro nedostatek jeho formální stránky (nedostatek věku, pro nepřičetnost) nebo materiální stránky (28 TrZ);

Čin beztrestný

Čin fyzické osoby absolutně, tj. obecně beztrestný, pro nedostatek potřeby jej kriminalizovat (např. sebevražda) nebo materiální stránky (přestupek);

Formální stránka TČ

Skutková podstata TČ = soubor typových znaků subjektu (pachatele), objektivní stránky, objektu a subjektivní stránky TČ, uvedených v O + ZČ TrZ a vyjadřujících typovou SŠTČ;

Subjekt (pachatel) =

Dospělý: obligatorně - věk (25 TrZ), přičetnost (26 TrZ);

Mladistvý: obligatorně – věk (2/1 c ZSM), přičetnost, rozumová a mravní vyspělost (5/1 ZSM);

Fakultativně: zvláštní vlastnost, způsobilost, postavení (114 TrZ);

Objektivní stránka =

Obligatorně: jednání (*konání* - 205 nebo *opomenutí* - 150 TrZ);

Obligatorně: následek = objekt TČ porušený (140 TrZ), nebo ohrožený (158 TrZ);

Obligatorně: příčinný vztah = mezi jednáním a následkem;

Fakultativně: místo, čas, způsob spáchání TČ;

Objekt =

Obligatorně: zájem, vztah chráněný trestním právem před TČ;

Fakultativně: předmět útoku (člověk - 140, nebo věc - 205);

Subjektivní stránka =

Obligatorně: zavinění = úmysl (15), nedbalost (16 TrZ);

Fakultativně: pohnutka (...pro výkon pravomoci... 325 TrZ)

Materiální stránka TČ

Společenská škodlivost TČ (SŠTČ)

Schopnost trestného činu vyvolat nejzávažnější poruchy nebo ohrožení zájmů chráněných trestním právem, určovaná povahou a závažností TČ, jejichž kritéria stanoví 39/2 TrZ;

Charakter a stupeň SŠTČ

Charakter (kvalita) = dány povahou ohrožení nebo poruchy zájmů; např. život, zdraví, majetek ...

Stupeň (kvantita) = dány mírou ohrožení nebo poruchy zájmů; např. ublížení na zdraví, těžká újma, výše způsobené škody ...

Odstupňování SŠTČ u Zl + Přč vyjadřuje trestní sazba:

Přečiny jsou všechny *nedbalostní* trestné činy a ty *úmyslné* trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let (14/2 TrZ);

Zločiny jsou všechny trestné činy, které nejsou podle trestního zákona přečiny (14/3 TrZ);

Omyl

Omyl = neshoda představ jedince s objektivní realitou

Druhy omylu = skutkový + právní;
pozitivní + negativní

Omyl a subjektivní stránka TČ = o. pachatele

O. skutkový pozitivní o podm. viny: ...pokus... o TČ (18/3 TrZ);
střelba do mrtvého, jehož pachatel považuje za živého...

O. skutkový negativní o podm. viny: ...vyloučen úmysl a vědomá
nedbalost (18 odst. 1 TrZ); přisvojení si věci cizí, o níž pachatel neví,
že patří jinému ...

O. právní pozitivní o podm. viny: ...beztrestnost...(puťativní TČ);
řízení MV bez řidičského oprávnění mylně považované za ČST...

O. právní negativní o podm. viny: ...neznalost (trestního) zákona
neomlouvá...; pachatel neví, že znásilnění i vlastní manželky je
trestné...; *AVŠAK neznalost jiného zákona, jehož se TrZ dovolává,
vylučuje zavinění, nemohl-li se pachatel tohoto omylu vyvarovat (19
TrZ) ...např. 270, autorský zákon;*

Omyl

Zvláštní případy skutkového omylu:

- o. v předmětu útoku,**
- o. v příčinné souvislosti**
 - odchýlení od rány (aberrace)**
 - dolus generális**

Formy TČ

Vývojová stadia = postupné páchaní TČ rozložené v čase

Příprava: jednání nepřímo směřující k dokonání zvláště závažného Zl, připouští-li to TrZ; např. podle 20 k 140/1, 4 TrZ (14/3 TrZ);

Pokus: jednání bezprostředně (přímo) směřující k dokonání TČ, např. 21 k 205/1, d) TrZ;

Dokonání: jednání naplňující všechny znaky skutkové podstaty TČ (111 TrZ);

Trestná součinnost = participace dvou a více subjektů na 1 TČ;

Spolupachatelství: spáchání TČ společným ú. jednáním (23 TrZ);

Organizátorství: zosnování nebo řízení páchaní hlavního TČ (24/1, a) TrZ);

Návod: vzbuzení rozhodnutí v jiném spáchat TČ (24/1, b) TrZ);

Pomoc: usnadnění spáchání hlavního TČ (24/1, c) TrZ);

Pachatelství TČ ve prospěch organizované zločinecké skupiny: (107 TrZ);

Vývojová stadia a trestná součinnost jsou výlučně úmyslné

Mnohost TČ = dva a více TČ spáchaných jedním pachatelem;

Souběh: dva a více TČ spáchaných do vyhlášení odsuzujícího rozsudku za kterýkoliv z nich (43/1, 2 TrZ);

Recidiva: druhý v pořadí TČ spáchaný po pravomocném odsouzení za předcházející TČ (42 písm. p), 59 TrZ);

Nedostatek protiprávnosti a trestnosti činu

PP a trestnost činu vyloučená = již v okamžiku (s)páchání TČ chybí jeho PP a trestnost, z důvodů ji *vyloučujících* ...

Důvody (okolnosti) PP a trestnost vylučující v TrZ uvedené :

Krajní nouze (28 TrZ)

Nutná obrana (29 TrZ)

Svolení poškozeného (30 TrZ)

Přípustné riziko (31 TrZ)

Oprávněné použití zbraně (32 TrZ)

Důvody (okolnosti) PP a trestnost vylučující v TrZ neuvedené :

Výkon práva a plnění povinnosti

Splnění závazného rozkazu

Zánik trestnosti

PP a trestnost činu zaniklá = trestnost TČ zaniká až dodatečně po jeho spáchání, z důvodů způsobujících její zánik, nebo zaniká právo státu na trestní postih pachatele TČ ...

Důvody (okolnosti) způsobující zánik PP a trestnosti:

Účinná lítost obecná (33 TrZ) a zvláštní (197, 242, 362 TrZ)

Dobrovolné upuštění od dokonání ve stadiu přípravy a pokusu (20/3, 21/3 TrZ), jakož i u účastníka (24/3 TrZ)

Důvody (okolnosti) způsobující zánik práva státu na trestní postih:

Promlčení trestní odpovědnosti (34 TrZ)

Amnestie a milost (čl. 62/g, čl. 63/1, j Ústavy)